

Bitva u Platají, Mykalé a Kalliův mír

Dějiny antického vojenství (Řecko)

Události po Salamíně

- Volba postupu – **útok na Peloponés x návrat krále králů do Persie**

- **Mardonios:**

„Naše věc nezávisí jen na boji dřev, nýbrž na boji mužů a koní. (...) Jsi-li rozhodnut, že nezůstaneš, pak odejdi do vlasti a odveď s sebou většinu vojska. Já však ti musím odevzdat podrobené Řecko, k čemuž si vyberu tři sta tisíc vojáků“ (Hdt.).

- **Artemisia:**

„Bud' podrobí, co říká, že chce podrobit a podaří se mu to, co má v úmyslu, pak to bude tvé dílo, pane, protože je vykonali tvoji otroci. Nebo dopadne Mardonios opačně, než očekává, a pak to nebude žádná velká nehoda, protože ty zůstaneš zachován i se svou mocí doma. A budeš-li zachován ty a tvůj dům, pak ještě mnoho a mnohokrát poběží Řekové závod o život. Stane-li se něco Mardoniovi, pes po něm neštěkne; vítězní Řekové vítězi nebudou, protože zahubí tvého otroka“ (Hdt.).

- ---- satrapa nad Řeckem, Xerxův stan

Mardonios

- výběr vojska
 - Hdt. – 300 000 mužů
 - přehnané, ale jistě tolik, aby měly převahu
 - hodně jízdy
 - Nesmrtelní (kromě Hydarna), muže s brněním, 1000 jezdců, Médy, Saky, Baktry, Indy (vždy pěchotu i jízdu)
 - = vojsko zkušenější, dobře vyzbrojené a mnoho jízdy
- přezimování v Thessalii
- Mardonios: věštba z Delf – poselství do Athén (Alexandr I. Makedonský)
 - nabídka spojení Persie a Athén - výsledkem dohoda Athén a Sparty
 - upuštění od obrany Isthmu a pasivní války s přechodem k ofenzivě

Sparta

- králem po Leonidovi jeho syn
 - chlapec
- regentství Kleombrotos
 - mladší bratr Leonida
 - v zimě 480-479 smrt
- nové regentství Pausaniás
 - syn Kleombrota
 - domýšlivý
 - ne moc zkušený

Před střetem

- vyslání poslů do Sparty se snahou domluvit společný postup
 - ale: ve Spartě hyakinthia
 - athénské poselstvo 10 dní poslouchalo písně a přihlíželo hrám, ale 11. dne předstoupilo před efory:
 - buď Sparťané ukončí hry a vytáhnou do pole, nebo Athéňané přijmou Mardoniovu nabídku ke spojení.
 - „*Nebudou-li vám Athéňané nakloněni a stanou-li se spojenci barbarovými, jsou pro Peršany vrata na Peloponnésos otevřena dokořán, i když je napříč Isthmem postavena silná hradba.*“
 - Eforové odpověděli, že vše zváží a další den vysloví odpověď, ale další den se nic nedělo.
 - Poslové pak řekli: „*Vy, Lakedaimonští, sedíte doma, slavíte hyakinthie a přitom zrazujete své spojence.*“
 - Eforové se usmáli a s předstíraným údivem řekli, že přece musejí vědět to, co ví celá Sparta, že v noci vyrazila armáda v plné síle do Boiotie
 - Šlo o tajný přesun kvůli městu Argos, které mělo Sparťany zdržet, ale je i Athéňany Sparťané zmátli
- Sparťané nejprve poslali svou elitu: 5 000 *homoioi*, kde každého doprovázelo 7 heilótů, a poté ve druhé vlně 5 000 perioiků ... k nim se po cestě přidávali další spojenci
 - Tegejští, Mykéňané, Korinthští, Troizénští, 8 000 Athéňanů a v Boiotii 600 Platajských
- Mardonios opevňoval tábor 6-7 km na J od Théb a naproti pohoří Kithairion (Plataje)
 - Snaha vlákat Řeky do otevřené krajiny, kde by Peršané využili jízdu a lučištníky

Krajina u Platají s rovinou u Asópu v popředí a pohořím Kithairón na obzoru

Síla vojsk

ŘEKOVÉ

- Pausaniás, Aristeidés
 - Hdt. (?):
 - 38 700 hoplítů
 - 43 500 lehkooděnců
 - 35 000 heilótů
 - celkem 69 500 bojeschopných lehkooděnců
 - celkem 108 200 mužů
 - 30 000 – 80 000 mužů
- ztráty:
 - 10 000 mužů

PERŠANÉ

- Mardonios, Artabazos
 - Hdt. (?):
 - 300 000 Peršanů
 - 50 000 hoplítů z Boiótie a Thésalie
 - 120 000 mužů (dle přepočtu rozlohy tábora asi 2000 m²)
- ztráty:
 - 20 000 mužů

přísaha

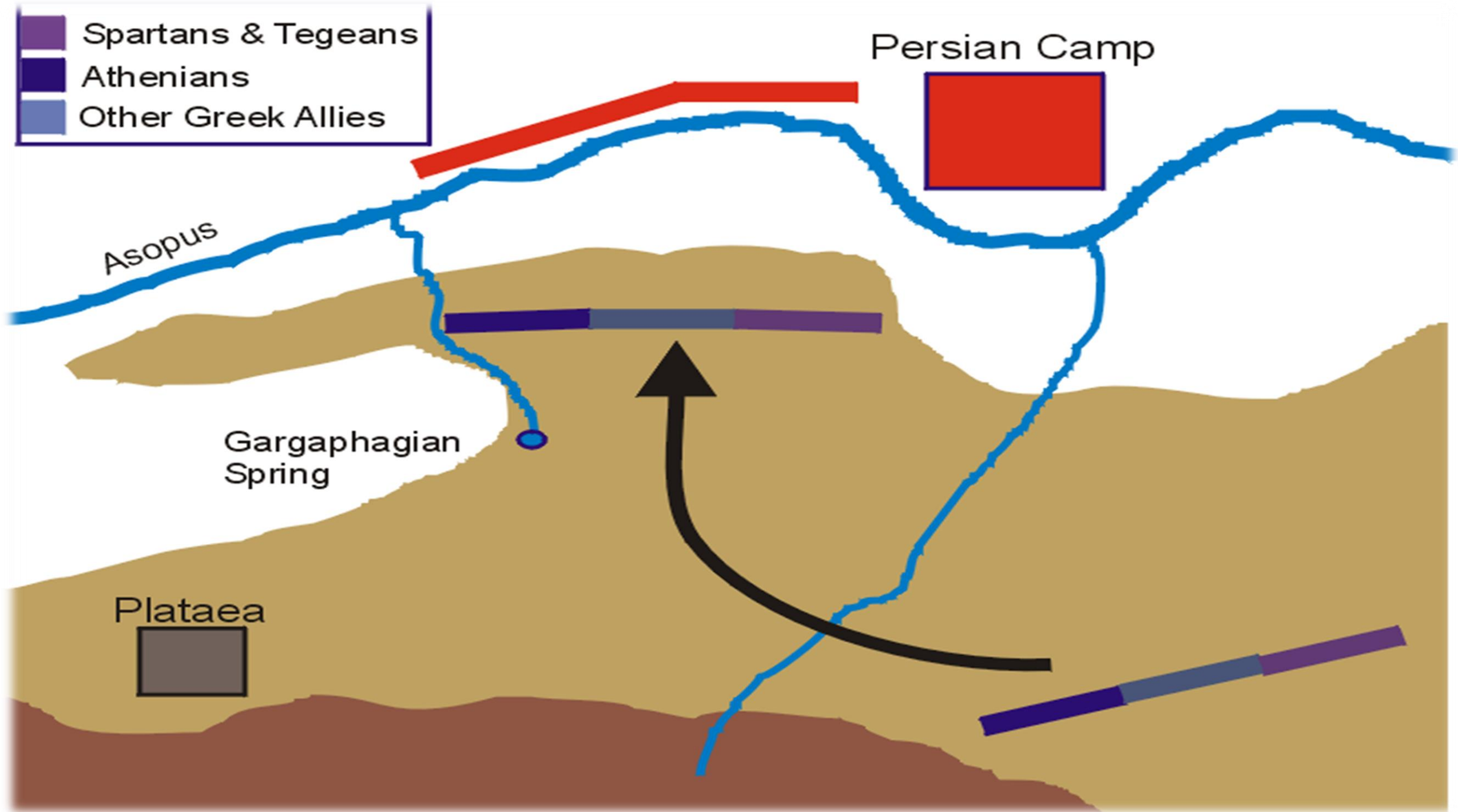
- všichni Řekové
- *„Života si nikdy nebudu cenit více než svobody. Své vojevůdce (živé či mrtvé) neopustím a své padlé druhy pohřbím“ (Diod. Sic.)*

Pozice vojska

- P křídlo Sparta a Tegea (x Peršané včetně Nesmrtelných)
- L křídlo Athény (x Boiótové, Mélijští, Lokrové, Fókové, Thessalští a Makedoňané)
- střed Megarští a ostatní Řekové
- sestrvávání ve výšinách hor (x perská jízda)
- asi 6-7 km od řeky Asópos a Peršanů

Snaha Řeky donutit k sestupu

- Mardonios poslal jízdu, aby na Řeky dorážela a donutila je sestoupit
- Dorážení na řecký střed
 - Potřeba posílení středu napadaného jízdou
 - 300 Athéňanů pod vedením Olympiodóra
 - Zabití perského velitele jízdy Masistia
 - Nový silnější útok na střed a snaha získat mrtvolu Masistia
 - Další řecké oddíly
 - Ze šarvátky na středu se stávala malá bitva
 - Zahnání perské jízdy
- Nedostatek vody pak přinutil Řeky k přesunu blíže k nepříteli
 - J okraj a poslední horský výběžek Kithairónu u gargafského pramene

1. FÁZE

SMĚR
THÉBY

Perský tábor

Asópos

Přepady
perského
jezdctva

Přepady
perského
jezdctva

Pozice na
Asópském
hřebenu

Óeroé

Pramen
Gargaphia

Chrám

Původní pozice Řeků

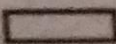
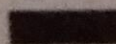
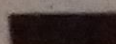

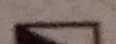

Héřin
okresek

PLATAJE

Kithairon

Kithairon

- PERŠANÉ
- SPARTA A TEGEA
- SPOJENCI
- ATHÉNY
- PERSKÉ JEZDECTVO

Čekání na bitvu

- obě armády čekaly 8 dní, kdo udělá chybu
- Thébané Mardoniovi poradili vyslat jezdce k Platajím do průsmyku hory Kithairión
 - ti zabili a zajali 500 soumarů s potravinami pro vojsko z Peloponésu a jejich doprovod
- další 2 dny:
 - pokračující přepady omezovaly přísun potravin a vody pro Řeky
- následující noc:
 - Alexandr Makedonský: Mardonios zaútočí s rozbřeskem
 - válečná porada
- dvojitá výměna křídel
- zasypání gargafského pramene perskou jízdou = kritický nedostatek vody
 - dále bylo nemyslitelné, aby Athéňané a další spojenci procházeli ve větším množství pro vodu na P křídlo
- na noc dalšího dne vydán rozkaz k přesunu šikmo vzad v délce kol. 2 000 km k Platajím a dalšími pramenu

Zmatený přesun

- Athéňané a spojenci ze středu nezamířili k Oéroé, ale k Héřině chrámu před Platajemi (mnohem dál)
 - asi 4 km od gargafského pramene
 - důvod: úmysl, bloudění, útok jízdy (?)
- Pausaniás si myslel, že jdou na domluvené místo a až všichni odešli, dal rozkaz k odchodu
 - odchod pouze lehkoděnců a P- s Tegejskými zůstal do rána (?)
 - ---- Amomfarétos
- následně spartský regent zjistil, že Řekové odešli daleko za Oéroé

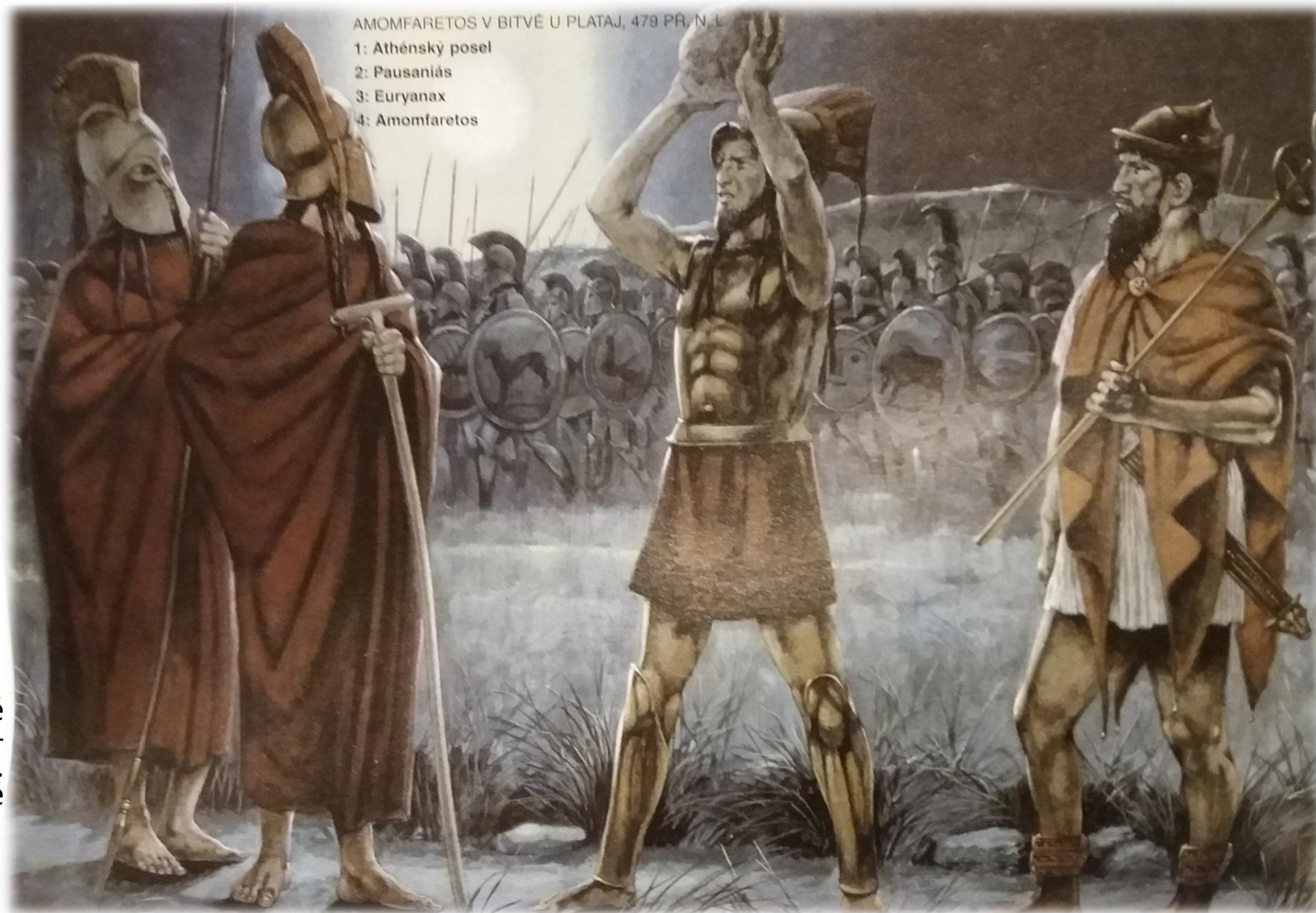
Amomfarétos

- Amomfarétos
- X
- Pausaniás
- Euryanax (velitel Tegejských)

- **X krytí ústupu**

taktický manévr, v němž A. s oddílem z Pitany musel setrvat do odvolání a i padnout (?)

---- po chybě Athéňanů bylo nutné Peršany zdržet a zachránit spartsko-tegejské vojsko, kamenem pak Am. hlásoval, že jako on zůstanou Spartané na místě

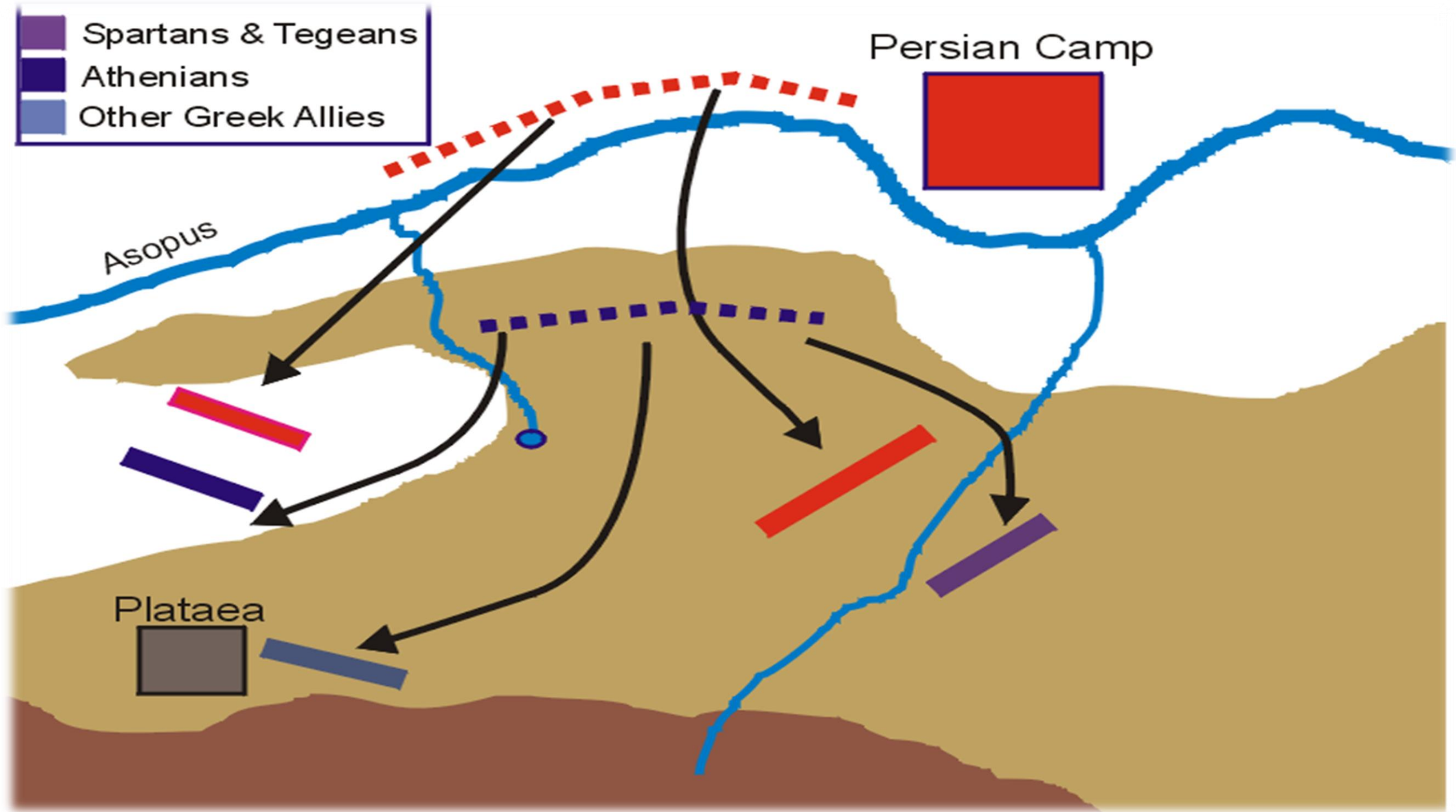

bitva

- návrat zbytků Amomfarétova oddílu a současně útok perské jízdy
- navíc Spartáné dlouho vystaveni střelbě lučištníků
- posel k Athéňanům – žádost o podporu:

„Mužové athénští, nastává nám zápas největší; buď bude Řecko svobodné, nebo upadne do otroctví. Nás, Lakedaimonské, a vás, Athéňany, spijenci zradili a v minulé noci se rozutekli. Teď je rozhodnuto, co musíme od této chvíle činit: musíme se bránit, jak nejlépe budeme moci, a navzájem si pomáhat. Kdyby byla jízda vyrazila nejdříve proti vám, byli bychom vám přišli na pomoc my s Tegejskými, kteří spolu s námi Řecko nezradili. Veškerá jízda se však teď vrhla na nás, takže je na vás, abyste přišli bránit tu část, která je v tísní největší. Kdybyste snad sami pro nějakou překážku přijít nemohli, prokažte nám přízeň a pošlete nám alespoň lučištníky. Víme tak dobře jako vy, že v této válce konáte vše, co je ve vašich silách, a že tedy vyslyšíte i toto“ (Hdt. 9.59).

- při snaze pomoci Spartánům na ně zaútočili Řekové kolaborující s Peršany

2. FÁZE

SMĚR
THÉBY

Perský tábor

Asópos

Asópský
hřeben

Óeroé

A:

B:

C:

Chrám

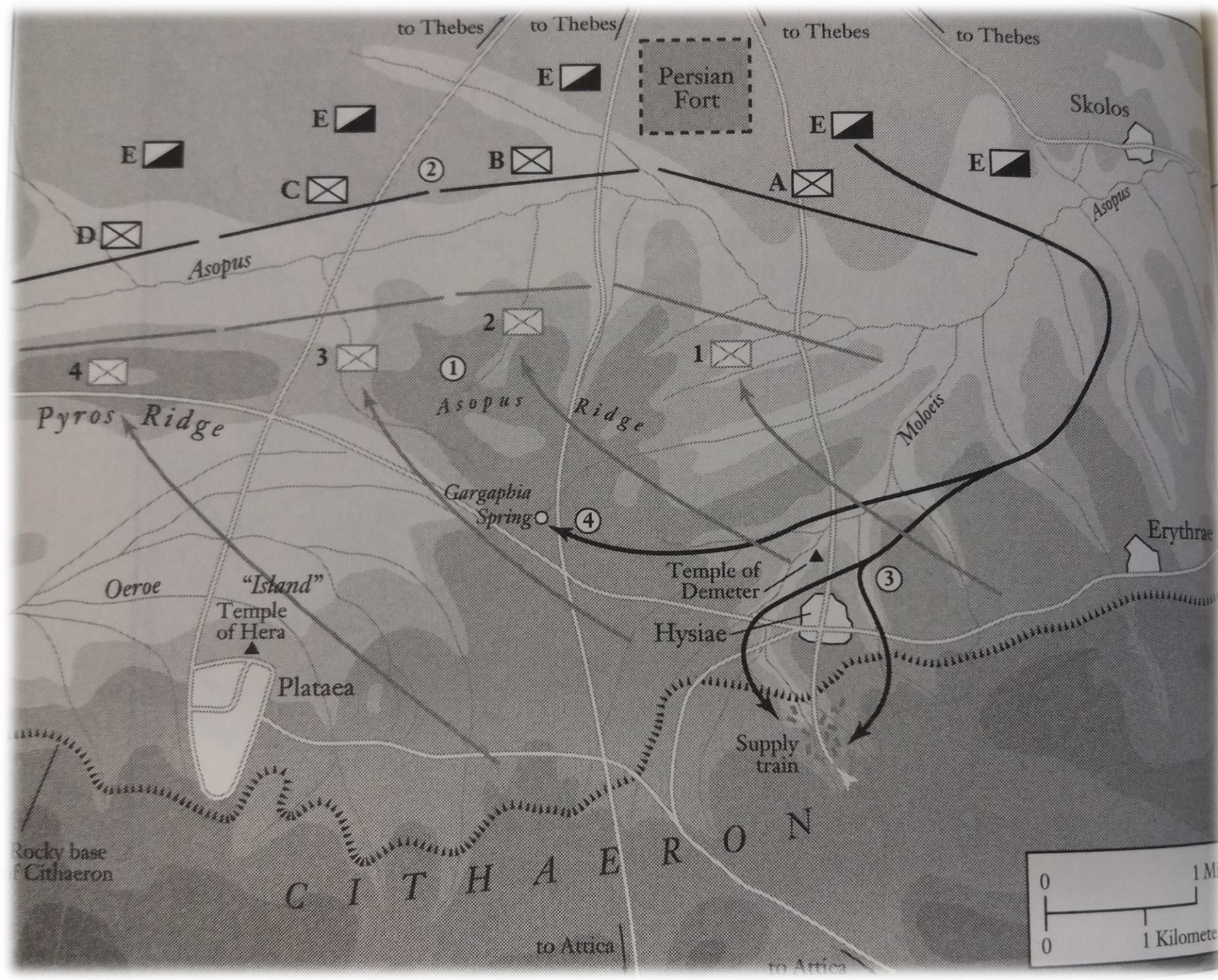
Héfin
okrsek

Plataje

Kithairon

Kithairon

A: Noční ústup k Óeroé přerůstá ve zmatek a v chaotický ústup k Platajím
B: Protiútok Athéňanů, možná zamýšlený jako pomoc Sparťanům
C: Ústup Sparťanů, původně k Óeroé za ostatními, pod tlakem okolností se mění v ústup k chrámu

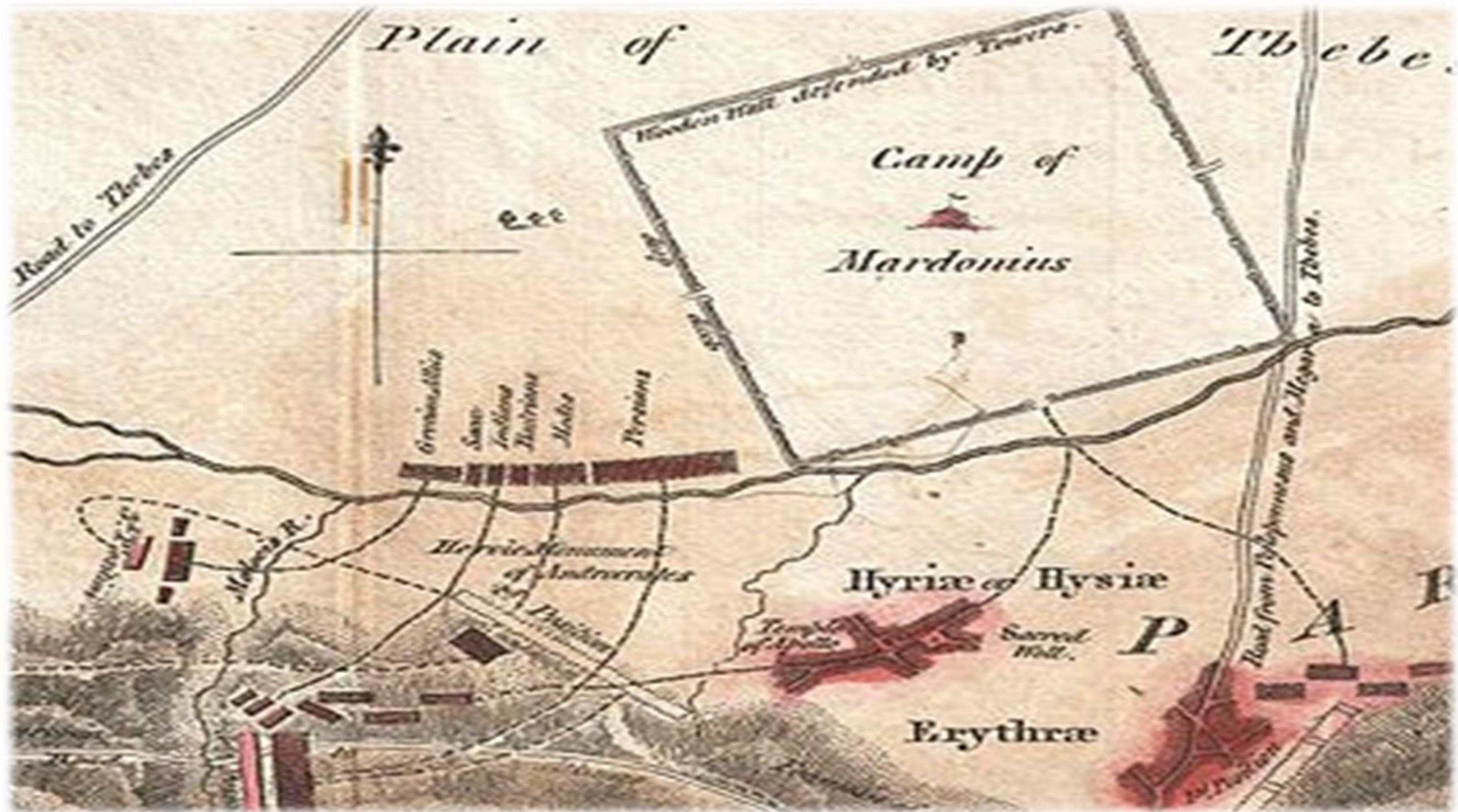

Persian Forces

- A Persians, 40,000
- B Medes, 20,000
- C Bactrians, Indians, and Sacae, 20,000
- D Medizing Greeks (hoplites and light-armed), 20,000
- E Cavalry (total), 5,000

Greek Forces (hoplites and light-armed)

- 1 Right: Spartans, Lacedaemonians, Tegeans, Thespians, 20,000
- 2 Right-Center: Corinthians, Potidaeans, Arcadians of Orchomenus, Sicyonians, 15,000
- 3 Left-Center: Epidaurians, Troezenians, Lepreans, Mycenaeans and Tiryinthians, Phleiasians, Hermionians, Eretrians and Styrians, Chalcidians, Ambraciots, Anactorians and Leucadians, Paleans, Aeginetans, 15,000
- 4 Left: Megarians, Plataeans, Athenians, 20,000

- Eurynaxův povel k útoku proti Peršanům
 - ze spartských řad vyběhl pouze Aristodémos
 - následoval povel Pausánia k útoku
- *„Jakmile pak uplynul čas a oběť byla hotova, vykročili i Lakedaimonští proti Peršanům a Peršané se jim postavili odloživše luky. Nejprve se strhl boj o ohradu ze štítů; když ta padla, nastal již boj u samotného chrámu Démétrina a trval dlouho; došlo k boji zblízka muže proti muži. Barbari totiž zachycovali kopí těžkooděnců a lámali je. Co do odvahy a síly nebyli Peršané horší, neměli však pancíře a k tomu byli nezkušení a nevyrovnali se protivníkům chytrostí. Vyráželi kupředu po jednom i po deseti a ve větších či menších hloučcích se dostávali mezi Spartány a tak hynuli“ (Hdt.)*
- padl Mardonios (snad kamenem) ---- Arymnéstos ze Sparty
- následně 1000 elitních Nesmrtelných bojujících u M. těla
 - útěk ostatních Peršanů ke kolové hradbě
- vítězili i Athéňané a na útěk se dali též řečtí spojenci Peršanů
- nakonec utíkali všichni

Poslední fáze bitvy

- zpráva o průběhu bitvy došla i k ostatním řeckým spojencům ze středu
 - vydali se vřed, ale narazili na boiotskou jízdu a ta jich mnoho pobila
- nastal boj o dřevěné hradby, kam uteklo mnoho Peršanů
 - trval dlouho
 - Tegejští vnikli do hradeb jako první
- = vítězství Řeků
- Pausaniás
 - servírování *melas zomos* v Mardoniově stanu v nejdražším nádobí

aristeia:

- Amomfarétos
- Poseidónios
- Filokyónos
- Sófanos z Athén
- x
- Aristodémos
 - vynikal, ale nedostal cenu za statečnost, jelikož „zjevně vyhledával smrt, zuřivě vybíhal ze šiku a vykonal veliké činy“ (Hérodotos)
 - jeho boj naplňoval **μένος** a **λύσσα**
 - nedržel se morální disciplíny **σωφροσύνη**

Bitva u Mykalé

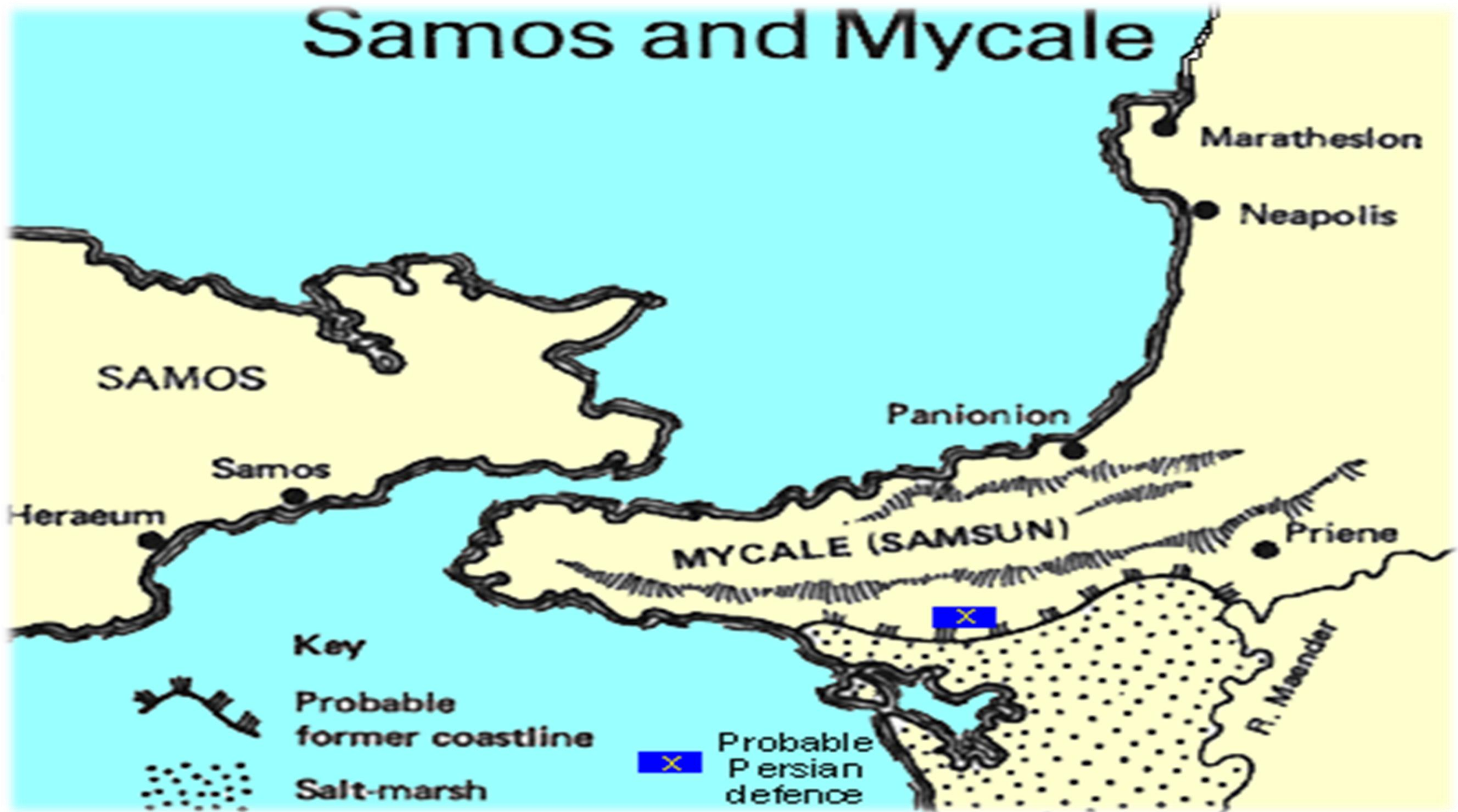

Bitva u Mykalé

- Peršané
 - Artayntés
 - 300 lodí + 60 000 mužů
 - ztráty:
 - vysoké a neznámé
- Řekové
 - Leótychidas II., Xanthippos, Perileós (Sikyón)
 - 100–250 lodí + 40 000 mužů
 - ztráty:
 - vysoké a neznámé

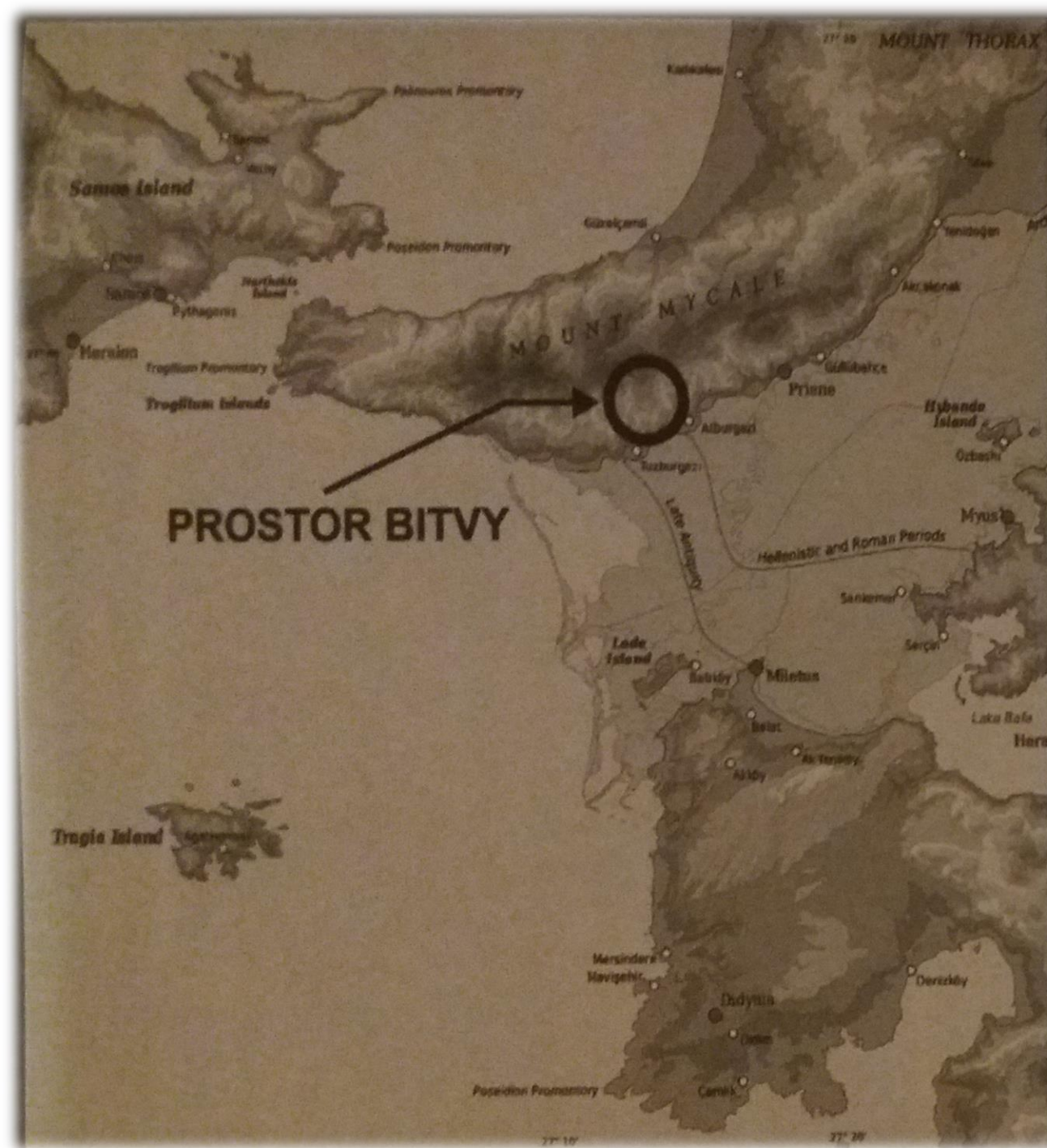
Samos and Mycale

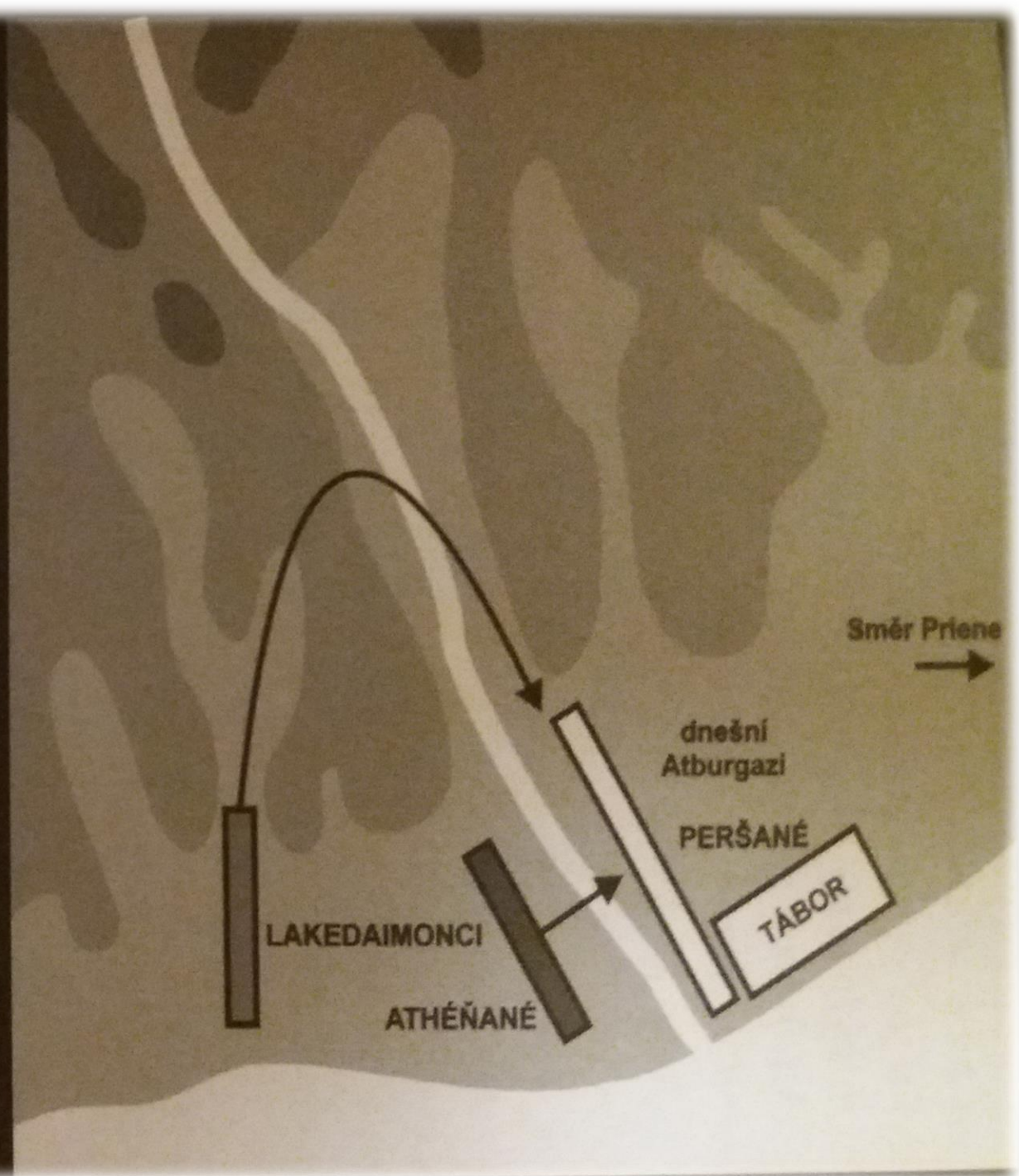
- Den po Platajích či tentýž den odpoledne
- Ke spartským lodím se připojily i athénské střežící Salamínu
- Boj znamenal zisk ostrovů i Helléspontu
- Vytažení perských lodí na břeh a opevnění tábora

Rozestavení vojska:

- Athéňané P křídlo – přímo proti Peršanům
- Spartané L křídlo a obchvat nepřítele přes kopec
- Střet Peršanů a Athéňanů – téměř rozhodnuto
- Po příchodu Spartanů boj skončil velmi rychle

PROSTOR BITVY

Směr Priene

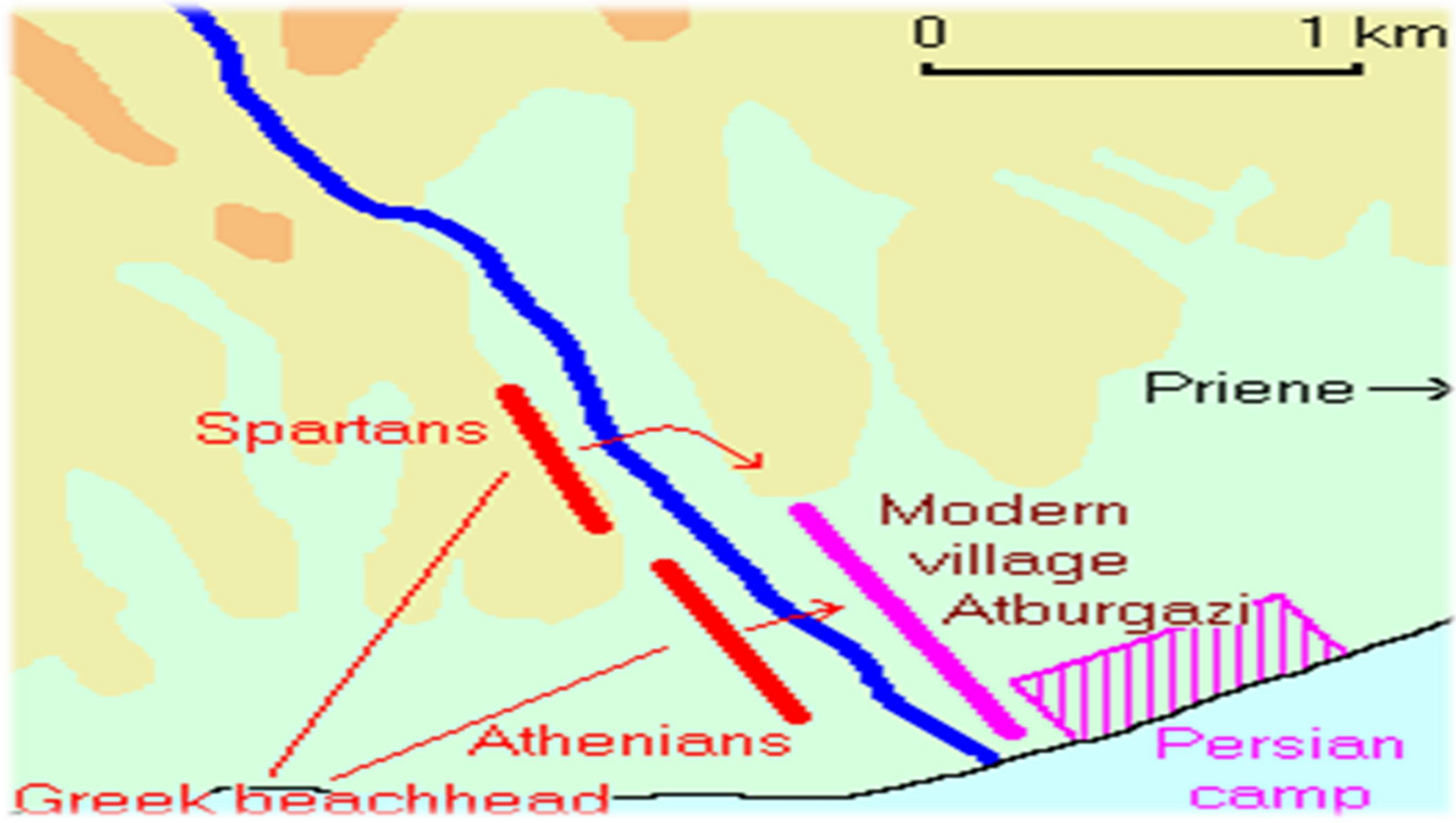
LAKEDAIMONCI

ATHÉŇANÉ

dnešní Atburgazi

PERŠANÉ

TÁBOR

478 BC

- založen Athénský (Délský) námořní spolek
 - asi 150 řeckých obcí
 - cílem bylo osvobodit Řeky v Malé Asii
 - vytvoření pokladnice spolku (ostrov Délos)
- Sparta se členem nestala

465 BC

- Xerxés a jeho syn Dáreios (?) zavražděn Artabanem (Arist., *Politika*)
 - nový velitel Nesmrtelných
- na trůn dosazen X. syn Artaxerxés
 - likvidace Artabana

469 – 462 BC

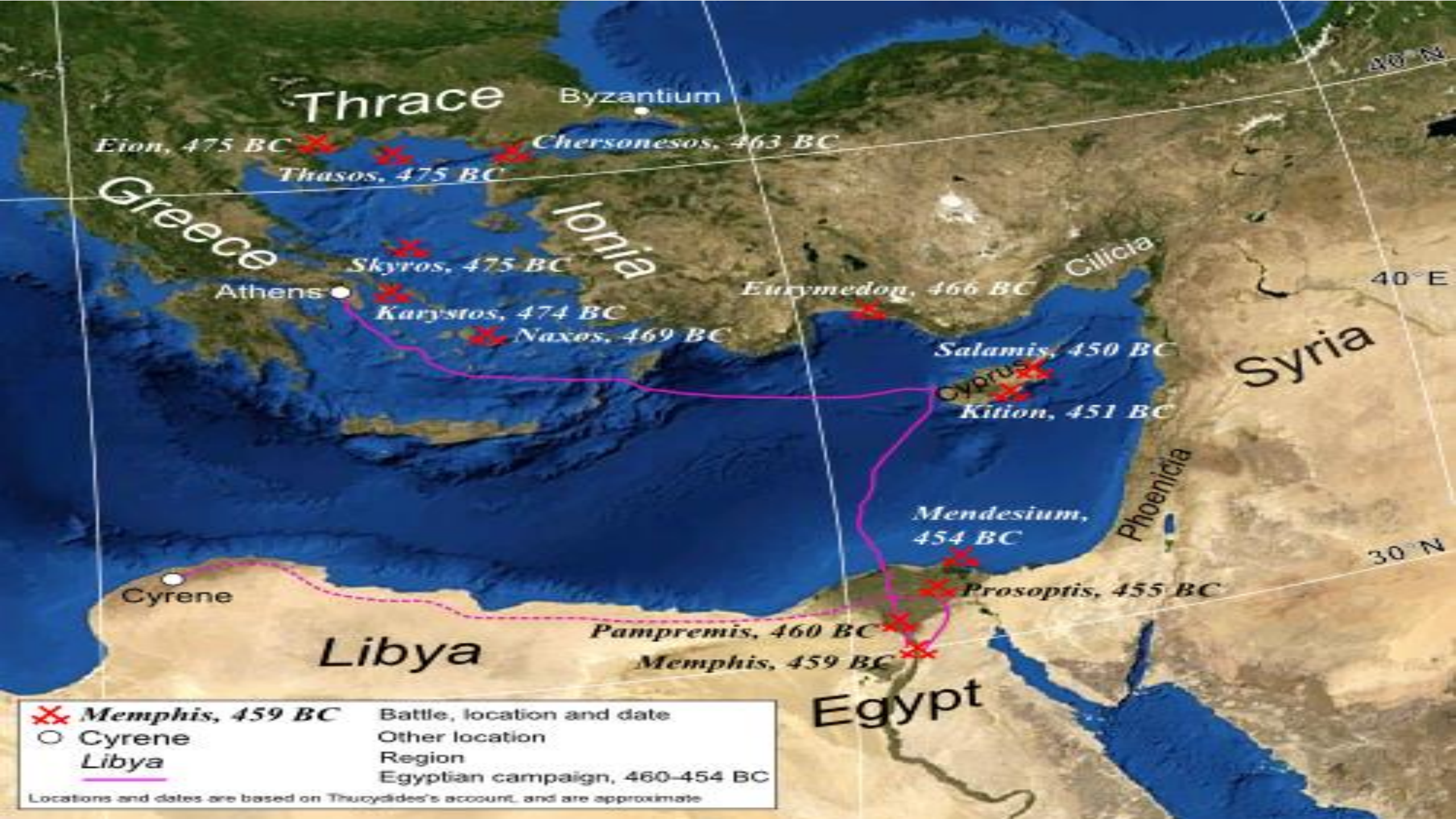
- 469/466 BC: bitva na řece Eurymédont dobývání perských základen na pobřeží MA
- 462 BC: Řekové poslali lodě na pomoc Inarově povstání v Egyptě
 - vítězství u Pampremis
 - 454 BC porážka v námořní bitvě u Mendesia

460-445 BC

- tzv. První peloponéská válka
- Sparta x Athény
- 447 BC Athény poraženy u Koróneie
 - = stažení z Boiótie
- 445 BC – mír na 30 let

451 BC

- Řekové se vylodili pod velením Kimóna na Kypru
- porážka Peršanů na souši i na moři u Salamíny (na Kypru)

X <i>Memphis, 459 BC</i>	Battle, location and date
○ <i>Cyrene</i>	Other location
<u>Libya</u>	Region
<i>Memphis, 459 BC</i>	Egyptian campaign, 460-454 BC

Locations and dates are based on Thucydides's account, and are approximate

Kalliův mír, 449 BC

- po námořních bojích na Kypru v roce 451 BC
- athénský politik Kallius vyjednal v Susách mír s Peršany
 - 449 př. n. l.

výsledek dohody:

- řecké obce v MA získaly autonomii
 - k Persii přičleněny opět 386 BC za Dáreia II.
- Řekové opustili Kypr a Egypt

Osud Pausánie a Themistokla

• Pausaniás

- angažoval se v boji s Peršany dále
 - ale byl ovlivněn jejich způsobem života, rozmařilostí a lahůdkami
- začal se chovat jako samovládce
- několikrát povolán do Sparty, aby se hájil proti spolupráci s Persií
- chtěl dceru krále za plán na podrobení Sparty a Řecka
- důkazy ve Spartě – P. útěk do chrámu Pallas Athény
 - následně přišla P. matka, položila u vchodu kámen a odešla, ostatní ji následovali a zazdili vchod do chrámu i s P.

• Themistoklés

- po Salamíně přišel o velení
- OH 476 BC
- 476-471 ostrakizace
- azyl u Artaxerxa I. – vládcem v Magnésii nad Maiandrem
- 459 BC smrt na nemoc či se otrávil

Použitá literatura

- Aristotelés, *Politika*
- Cornelius Nepos, *Životopisy slavných vojevůdců*
- Diodoros sicilský, *bibliothéké historiké*
- Hérodotos, *Dějiny*
- Pausaniás, *Cesta po Řecku*
- Plútarchos, *životopisy slavných řecků a římanů*

- Cartledge, P., *After Thermopylae*
- Dougherty, M. J., *Válečníci starověku 3000 př. n. l. – 500 n. l.*
- Holland, T., *Perský oheň*
- Hrych, E., *Velká kniha vládců Starověku*
- Humble, R., *Warfare in the Ancient World*
- Kagan, D., Viggiano, G. F., *Men of Bronze: Hoplite Warfare in Ancient Greece*
- Kosiarz, E., *Námorné bitky*
- Roberts, A., *Great Commanders of the Ancient World, 1479 BC – 453 AD*
- Sekunda, N., *Warriors of Ancient Greece*

- Kovařík, J., *Válka Řeků s Peršany*